

**8D014-«Жалпы дамудың пәндік мамандандырылған педагогтарды даярлау» бағыты,
6D012000-«Кәсіптік оқыту» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы
(PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке
тәрбиелеудің ғылыми-педагогикалық негіздері» тақырыбындағы
Аширова Жазира Уәлиханқызының диссертациялық жұмысына
ресми рецензенттің жазбаша
пікірі**

Р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	Диссертациялық жұмыс студент жастардың құқықтық мәдениетін тәрбиелеу, Қазақстан Республикасында азаматтық қоғам құру процесінде оның құндылықтық нұсқаулықтарын қалыптастыру, үнемі өзгеріп отыратын экономикалық және әлеуметтік-саяси жағдайдағы адам құқықтары мен міндеттерінің жүйесі қазіргі кезде ерекше өзекті және маңызды болып отыр. Халықтың құқықтық мәдени білім деңгейі көбіне кез келген мемлекеттің билігімен анықталады. Зерттеліп отырған мәселе құқықтық-нормативті құжаттарды өзектілігі көрестелген. Мәселен, «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының негізінде қарастырылған ұлы далада адалдық, әділеттілік және шыншылдық, адамгершілік құндылықтарды ұрпақ тәрбиесіне арқау еткен. Қай уақытта болса да әлеуметтік ортада шынайы адамдық қатынастардың тең бірлігі, серіктестік, өзара сыйластық пен қамқорлық болып табылады. Нормативтік құжаттарға, іргелі ғылыми еңбектерге талдау барысында колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің ғылыми-педагогикалық негіздері мәселесін жетілдіру қажет ететіндігін көрсеткен. Құқықтық тәрбие - қоғамда құқықтық мәдениетті бір ұрпақтан екінші ұрпаққа берудің, құқықтық мұраттарын, құқықтық тәжірибесі мен тетіктерін беру жөніндегі мақсатты қызмет. Құқықтық тәрбие адамның құқықтық санасын және тұтастай алғанда қоғамның құқықтық мәдениетін дамытуға бағытталған. Құқықтық тәрбие - бұл құқықтық сананы қалыптастыратын және құқық нормаларымен реттелетін өмірдің әртүрлі

			салаларында адамның заңды мінез-құлқының ішкі алғышарты ретінде әрекет ететін жеке тұлғаның қасиеттерін қалыптастыруға бағытталған мақсатты жүйелі білікті қызмет болып табылады. Қазақстан Республикасында құқықтық мемлекет құру процесінде халықты құқықтық тәрбиелеу мәселелері бірінші дәрежелі және маңызды мәнге ие. Оның дәлелі Қазақстан Республикасы Конституциясының мазмұны болып табылады. Заң қоғамдағы құқықтың үстемдігі туралы айтуға мүмкіндік береді. Біздің барлығымыз тең болатын Негізгі Заң адам, оның өмірі, құқықтары мен бостандықтары жоғары құндылық болып табылатындығы туралы идеяны негізге алды. Қазақстан Республикасының Конституциясы мен Қазақстан Республикасының заңдары, «Қазақстан-2050» стратегиясында бала тәрбиелеу – болашаққа ең үлкен инвестиция екенін және бұл мәселеге жауапкершілікпен қарап, балаларымызға жақсы білім беруге ұмтылуымыз керек деп баса айтылады. Жалпыадамзаттық құндылықтар бүгінгі таңда басым міндеттердің бірі болып табылады. Құқық қоғам өмірінде бірқатар маңызды әлеуметтік міндеттерді орындайды. Студенттер арасында құқықтық тәртіпті бұзушылықтың алдын-алу үшін жүргізілетін шаралар: тәртіп бұзушының теріс мінез-құлқын қалыптастыруға ықпал ететін жағдайды жою; колледж студенттерінің тәрбиесін, өмір жағдайын, ортасын сауықтыру; оқу, еңбек іс-әрекетін тиімді ұйымдастыру; отан қорғау, туған елдің күш-қуатын молайту, сөз, баспасөз бостандығы мәселелері жөнінде тәрбиелік іс-шараларды өткізу ұдайы жүргізіліп отыру қажет. Қазіргі жастардың құқықтық мәдениетін жоғарылату оларға құқықтық білім жүйесін игеруге, кәсіби саладағы құқықтық қатынастарға сәтті қатысуға ғана емес, сонымен бірге кез-келген құқықтық жағдайды шешуде жауапты тәуелсіз шешім қабылдауға мүмкіндік беретін жеке және кәсіби ұстанымды дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, аталған диссертациялық жұмыста студенттердің құқықтық мәдениетін тәрбиелеу және оқу процесінде студенттердің құқықтық

		мәдениетін тәрбиелеудің белсенді және интерактивті нысандары мен әдістерін практикаға ендірілуімен жүзеге асырылған, әрі, біліктілік курстары, кәсіпорындарда тағылымдамадан өту, тағылымдамалар, шеберлік-кластар, тренингтер, курстық оқытуды ұйымдастыру, сондай-ақ оқу-әдістемелік әзірлемелер мен диагностикалық құралдарды дайындау айқын көрсеткен. Жоғарыда қарастырылған заңнамалық құжаттарына сай «Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің ғылыми-педагогикалық негіздері» атты диссертациялық зерттеу тақырыбы бүгінгі күнгі өзекті болып отыр. Сондықтан, Ж.У.Ашированың диссертациялық зерттеуі педагогика ғылымын дамытудағы басым бағыттардың бірі болып табылады және білім беру саласындағы мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес келеді.	
		1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) <u>Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</u>	Қарастырылып отырған диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес «Б-16-10-15-Болашақ мамандарды дуальдық оқыту негізінде кәсіби даярлау» бағыты аясында «Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің ғылыми-педагогикалық негіздері» тақырыбында орындалған. Зерттеу жұмысын жүзеге асыру жылдары 2017-2020 жж.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы <u>ашылған/ашылмаған</u>.	Тақырыпқа сай зерттеу барысындағы алған ғылыми-практикалық жетістіктері, әсіресе орта кәсіптік білім беру педагогикасы мен әдістемесінің дамуына үлесін қосып отыр, әрі білім беру жүйесіндегі маңыздылығын ашып көрсетіп ғылымға елеулі үлесін қосады. <i>Бріншідені,</i> студенттердің құқықтық

			мәдениетін қалыптастырудың әдіснамалық негіздері айқындалған. <i>Екіншіден,</i> колледж студенттерінің тұлғалық қалыптасуы мен дамуындағы құқықтық мәдениеттің тәрбиелік мәні анықталып және оның ерекшеліктері пысықталған. <i>Үшіншіден,</i> колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің құрылымдық моделі (<i>мақсатты, теориялық-әдіснамалық, ұйымдастыру-педагогикалық, процессуалды, нәтижелі-бағалау блогтары</i>) дайындау арқылы ғылымға елеулі үлесін қосады және оның маңыздылығын ашып ұсынған. <i>Төртіншідені,</i> колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу әдістері ұсынылып және олардың тиімділігін эксперимент барысында негізделген. Колледж студенттеріне арналған «Құқықтық мәдениет әліппесі» арнайы курсына оқытуға арналған электронды оқулығының әзірленуі ғылымға елеулі үлес қосады, оның практикалық маңыздылығы ашып көрсетілгенін атауға болады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Аширова Ж.У диссертацияны өзіндік жазу принципін ұстанған. Барлық талданған ақпараттар дербес, әрі түсінікті, мағыналы құрылымды сақтай келе өзара үйлесіп, автордың диссертацияны жазудағы жеке ғылыми стилінің жоғары деңгейде екендігін көрсетеді. Докторант диссертациялық жұмысты жазуда өзіндік жазу ғылыми принципін көрсеткен.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Педагогикалық зерттеулерге сүйенсек, колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің рөлі мен маңыздылығы жөнінде мәселесі педагогика ілімінде және арнайы жұмыстарда қарастырылмағаны анықталды. Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу мәселесіне тікелей арналған еңбектердің бүгінгі таңда өте аз екені көрсетілген. Тиісті ғылыми негізделген әзірлемелердің болмауына қатысты қайшылықтарды шешу үшін ғылыми зерттеу мәселелерін шешу қажеттілігі негізделген. Кәсіби ұстанымының негізі ретінде

			құқықтық мәдениеті дамыған колледжді бітірген жастарға қоғам мен мемлекеттің үздіксіз өсіп келе жатқан қажеттілігі мен оны жүзеге асырудың тиісті теориялық негіздерінің жасалмағандығы, колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу мүмкіндіктері мен оны жүзеге асыру әдістемесінің жасалмауы, бұл проблеманың зерттеулері бұл проблеманың әлі жеткілікті терең қарастырылмағанын және кәсіптік техникалық білім беру барысында одан әрі дамытуды қажет ететіндігі негізделген.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) <u>айқындайды</u>; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	Диссертацияның мазмұны диссертация тақырыбын толық көлемде айқындайды. Диссертация мазмұны кіріспеден, екі бөлімнен, әр бөлім 4 параграфтан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және қосымшалардан тұрады. Мұндағы диссертация мазмұны зерттеудің ғылыми болжамы мен жетекші идеясы бойынша диссертация тақырыбын айқындайды.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) <u>сәйкес келеді</u>; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Зерттеу жұмысының мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Зерттеу мақсаты - колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеуді теориялық тұрғыда негіздеу және әдістемесін жасау, тиімділігін тәжірибелік-экспериментте тексерумен сәйкес келеді. Зерттеу міндеттері жұмыстың мақсатын сәйкес келеді, студенттердің құқықтық мәдениетін қалыптастырудың әдіснамалық негіздерін айқындаумен, колледж студенттерінің тұлғалық қалыптасуы мен дамуындағы құқықтық мәдениеттің тәрбиелік мәнін анықтау және ерекшеліктерін сипаттаумен, колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің құрылымдық моделін жасаумен, колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу әдістерін ұсынып және олардың тиімділігін эксперимент барысында негіздеумен және ғылыми-әдістемелік ұсыныстар берумен сәйкес келеді.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен	Ж.У.Ашированың зерттеп отырған жұмысының барлық бөлімдерінің

		құрылысы логикалық байланысқан: <u>1) толық байланысқан;</u> 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	құрылысы логикасы, қол жеткізген ғылыми нәтижелерінің ішкі бірлігі толық байланысқан. Зерттеу нәтижелері ғылыми болжамның дұрыстығын дәлелдеп, зерттеудің мақсаты мен міндеттерін шешуге бағытталған. Жұмыстың ғылыми-тәжірибелік нәтижелері тұжырымдық тұтастығымен, зерттеудің негізгі қорытындыларының қисынды бірлігімен сипатталады.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: <u>1) сыни талдау бар;</u> 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	Диссертацияның ғылыми нәтижелері мен қорытындылары зерттеліп отырған мәселенің ғылыми-теориялық негізін құрайтын әр тарау бойынша талданған теориялық тұжырымдар бойынша анықталып, ал оның кешендік сипаты оқу-тәрбие үдерісіндегі ғылыми стильді зерттеу мәселесін жаңаша үлгіге сүйеніп жасаған. Зерттеу нәтижелері ауқымды материалдарды талдап, қорыту арқылы дәйектелген. Әрбір нәтиже, тұжырым мен қорытынды диссертацияның тараулар мен тараушаларға жіктелген мазмұндық құрылымынан түйінделген, ғылыми мәні жоғары, шынайылығы айқындалып, тиімділігі тәжірибелік-эксперименттік жұмыстар арқылы тексеруде сыни талдау бар және бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып баға берілген. Зерттеу барысында «құқықтық мәдениет» және «колледж студентінің құқықтық мәдениеті» ұғымдары ғылыми тұрғыда негізделген және пысықталған.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? <u>1) толығымен жаңа;</u> 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Докторант Ж.У.Ашированың диссертациялық жұмысындағы зерттеудің ғылыми нәтижелері мен қағидаттары толығымен жаңа болып саналады. <i>Біріншіден</i>, ғылыми нәтижеге жету үшін ізденуші зерттеу мәселесіне қатысты философиялық, психологиялық және педагогикалық еңбектердегі ғылыми дереккөздерін тауып, оларды зерделеген, әрі материалдарды саралаған. Колледж студенттерінің құқықтық мәдениетінің ұғымдық мәртебесінде оны жалпы адами мәдениеттің құрамдас бөлігі ретінде зерделудің: философиялық, антропологиялық, социологиялық, мәдениеттанулық және жүйелік тәсілдері көрсетілген және нақты өмірде құқықтық

			мәдениеттің бір уақытта бірнеше ерекше функцияларының шеңберін белгілеген, яғни, атап айтатын болсақ: құқықтық мәдениеттің танымдық-қайта құру, бейімделу, құқықтық реттеу, коммуникативтік және нормативтік-аксиологиялық функцияларын қарастырған. Колледждің мәдени-тәрбие ортасындағы педагогикалық үдерісті ұйымдастыруда: гуманистік бағытылық, мәдениеттанушылық, кәсіби білім беру мен құқықтық тәрбиенің өзара байланысы, вариативтілік пен ашықтық, аймақтандыру, оқиғалар негізгі әдіснамалық ұстанымдарды негізге алады, яғни, колледждердегі тәрбие жүйесіндегі студенттердің құқықтық мәдениетін қалыптастыру туралы теориялық негіздері ашылғандықтан толығымен жаңа болып табылады. <i>Екіншіден</i>, колледж студенттерінің тұлғалық қалыптасуы мен дамуындағы құқықтық мәдениеттің тәрбиелік мәні анықталып және оның ерекшеліктері пысықталған және ол толығымен жаңа болып табылады. <i>Үшіншіден</i>, ғылыми нәтижеге жетудегі ғылыми еңбектерді зерделеуде колледж студенттерінің құқықтық мәдениетін қалыптастырудың өзара байланысты құндылық-мотивациялық, когнитивті (ақпараттық), праксиологиялық және реттеуші (мінез-құлықтық) компоненттер жиынтығынан тұратын құрылымдық моделі ұсынылып, мазмұндық сипатталуы нәтиженің толығымен жаңа болып табылатынына дәлел. <i>Төртінші</i>, колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің белсенді және интерактивті нысандары мен әдістерін ұсынған және олардың тиімділігін эксперимент барысында негіздеген. Ғылыми нәтиже ретінде колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеуде «Құқықтық мәдениет әліппесі» арнайы курс бағдарламасы мен электронды оқулығының практикаға енгізілуін толығымен жаңа деп санаймыз.
	5.2	Диссертацияның қорытындылары жаңа	Зерттеу тақырыбына сай <i>бірінші қорытынды</i> , колледж студенттерін

	болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	құқықтық мәдениетке тәрбиелеуді қалыптастырудың жаңаша философиялық, антропологиялық, әлеуметтік, мәдени және жүйелік ұстанымдар тұрғысынан нақтылануы <i>толығымен жаңа</i> болып табылады. Жұмыстың <i>екінші қорытындысы</i>-колледждің мәдени-тәрбие ортасындағы педагогикалық үдерісті ұйымдастырудың негізгі әдіснамалық ұстанымдарды (гуманистік бағыты, потенциалы алға қойған білім беру-тәрбие міндеттеріне байланысты: біріншіден, колледждің мәдени-тәрбие ортасы құқықтық мәдениетті тәрбиелеудің басты назарында қоғамдық дамудың ажырамас бөлігі ретінде адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтары идеясын ұстанады; <i>екіншіден</i>, бұл процесс қоғамдық құндылықтарға: әділдік, адалдық, азаматтықтың жоғары сезімі, патриотизм; үшіншіден, студент жастардың құқықтық санасы мен құқықтық дүниетанымын дамытуға әсер ететін орта параметрлерімен, яғни өңірдің мәдени дәстүрлерімен, құқықтық нормалар, заңды мінез-құлық туралы түсініктермен байланыстырылуы толығымен жаңа болып табылады. <i>Үшінші қорытынды</i> бойынша докторант білімнің бірізділік логикасын сақтай отырып кәсіптік техникалық білім беру процесінде колледж студенттерінің құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің - бір-бірімен байланысқан құндылық-мотивациялық, когнитивті (ақпараттық), праксиологиялық және реттеуші (мінез-құлықтық) компоненттер жиынтығынан тұратын құрылымдық моделін ұсынған. Модель мемлекеттік және әлеуметтік тапсырыстардың өзектілігін есепке ала отырып түзілген. Модель өзара байланысты мақсатты, теориялық-әдіснамалық, процессуалды, ұйымдастыру-педагогикалық және нәтижелі-бағалау блоктартарын қамтиды. Атап айтсақ, <i>мақсатты блокта</i> – колледж студенттерін болашақ кәсіби қызмет саласында заңдылық талаптарын сақтау үшін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу болып табылады. Блокты құрудың негізгі мақсаты - болжамды зерттеулердің нәтижелері негізінде құқықтық мәдениетке тәрбиелеу болып табылады.

		Модельдің <i>теориялық-әдіснамалық</i> блогы - жобаланатын процестің ғылыми қамтамасыз етілуін анықтайды және колледждің мәдени-тәрбие ортасында студенттердің құқықтық мәдениетін тәрбиелеудің мазмұндық, ұйымдастырушылық-педагогикалық және іс жүргізу құралдарын іріктеу және құрылымдау туралы жалпы түсініктерді және (аксиологиялық, іс-әрекет, мәдениеттанулық, орта және жеке тұлғаға бағытталған) және мәдени-тәрбие ортасындағы педагогикалық үдерісті ұйымдастырудың жетекші қағидаларын (гуманистік бағыты, мәдениеттанушылық, кәсіби білім беру мен құқықтық тәрбиенің өзара байланысы, вариативтілік пен ашықтық, аймақтандыру, оқиғалар) қамтиды Модельдің <i>процессуалды</i> блогы - колледждің білім беру үрдісінің құқықтық құрауыштарының ұйымдық-іс-әрекеттік, мазмұндық және процессуальдық жақтары дидактикалық бірлік теориясына негізделіп: ұйымдық-іс-әрекет және мазмұндық құрамдас бөліктен тұрады. Колледждің мәдени-тәрбиелеу ортасындағы білім беру процесіне қатысушылардың өзара іс-қимылының сипаттамаларын, құқықтық мәдениетті тәрбиелеуге қол жеткізудің құралдары мен дидактикалық құралдарды кіреді. Процессуалды блог өзара байланысты төрт компоненттің бірігуімен жүзеге асырылады: құндылық-мотивациялық, когнитивті (ақпараттық), праксиологиялық және реттеуші (мінез-құлықтық). Модельдің <i>ұйымдастыру-педагогикалық</i> блогында - колледж студенттерінің құқықтық мәдениетін тәрбиелеу моделін ойдағыдай іске асыруға тиісті <i>психологиялық-педагогикалық шарттар</i> жиынтығы ұсынылған. Модельдің <i>нәтижелі-бағалау</i> блогы - жеңіл өнеркәсіп және қызмет көрсету колледжінің түлектері арасында құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің сараланған деңгейі мен педагогикалық процестің тиімділігін көрсетеді. Модельді эксперименттік тексеру үшін тәжірибелік-эксперименттік жұмыста одан әрі тексеруге жататын бойынша деңгейлік көрсеткіштер мен компоненттер ұсынылған: құндылық-мотивациялық,

			когнитивтік, праксиологиялық және реттеуші компоненттер (төмен, орта, жоғары) сәйкес жүзеге асырылатын тұтас құрылым ретінде берілуі толығымен жаңа болып саналады. Жұмыстың <i>төртінші қорытындысы</i> бойынша автордың диссертациялық жұмысындағы зерттеудің эксперименттік бөлімінің мақсаты - колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеуді теориялық тұрғыда негіздеу және әдістемесін жасау, тиімділігін тәжірибелік-экспериментте тексеруде колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу әдістерін ұсынып және олардың тиімділігін эксперимент барысында негіздеу болған. Докторант Ж.У.Ашированың диссертациялық жұмысының қорытындылары ғылыми-теориялық негізде дәлелденуімен, зерттеудің ғылыми аппаратына мазмұнының сәйкестігімен, зерттеуде қолданылған әдіс-тәсілдердің тиімділігімен, эксперимент жұмысының жүйелі жоспарлануымен, сандық және сапалық көрсеткіштердің дәлелділігімен толығымен жаңа болып саналады. Аталған диссертацияның эксперименттік жұмысы 2017-2020 жылдар аралығында Шымкент қаласының «Жеңіл өнеркісіп және сервис» колледжі мен «Тамақтандыру индустриясы және сервис» колледжі және Алматы қаласының «Қаракемер кәсіптік колледжі» базасында педагогикалық үдеріс шеңберінде жүргізілген. Зерттеу нәтижесі колледж студенттерінің құқықтық мәдениетін тәрбиелеу технологиясын теориялық негіздеумен және практикалық жүзеге асырумен негізделген. Теориялық және эксперименттік жұмыс барысында алынған негізгі ережелер мен тұжырымдар алға қойылған мақсатқа қол жеткізілген, қойылған міндеттері мен қорытындылары толығымен жаңа болып саналады.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа	Докторанттың «Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің ғылыми-педагогикалық негіздері» тақырыбы жаңа және негізделген болып

		және негізделген бе? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	табылады. Диссертациялық жұмысты орындау барысындағы алынған тұжырымдар, дайындалған әдістемені ендіру актісі және тәжірибелік-эксперименттік жұмыс нәтижелерінің дұрыс ұйымдастырылуы мен жүргізілуі ғылыми жарияланымдармен негізделген.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген</u> /негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Зерттеу жүргізу нәтижесінде жасалған қорытындылар колледж студенттерінің құқықтық мәдениетке тәрбиелеуде арнайы курсты оқыту әдістемелері үшін теориялық және практикалық жағынан құнды материал болып табылады. Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген. Зерттеу жұмысында келтірілген теориялық тұжырымдар, қағидалар, қорытындылар, ғылыми-әдістемелік ұсыныстарды техникалық және кәсіптік білім беру мекемелері мен ЖОО-да болашақ маман даярлауда және біліктілікті арттыру курстарында, кәсіби білікті жұмысшы мамандарды даярлау жүйесінде пайдалануға болады.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидастар	Әр қағидаст бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидаст дәлелденді ме? 1) <u>дәлелденді</u> ; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) <u>жоқ</u> 7.3 Жаңа ма? 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) <u>кең</u> 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Қорғауға шығарылған Ж.У.Ашированың диссертациялық жұмысының нәтижесі бойынша қорғауға шығарылған келесі қағидастарды айтуға болады: 1. Колледж студенттерінің құқықтық мәдениетін тәрбиелеудің теориялық негіздері мен колледждің мәдени-тәрбие ортасындағы педагогикалық үдерісті ұйымдастыру мен колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің құрылымдық моделін тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін негізгі әдіснамалық ұстанымдары ашылған. Колледж студенттерінің құқықтық мәдениетін қалыптастыру жиынтығын: құқықтық сана, заңды қолдану қабілеттері мен дағдылары, құқықтық құндылықтарды ұғынудың, осы қоғамда өзінің қорғалу дәрежесінің және өзінің мінез-құлқының құқықтық нормалар талаптарына сәйкестігін болжайтын «құқықтық мәдениет» ұғымының философиялық, психологиялық және педагогикалық еңбектердегі тұжырымдарымен қатар, автордың ұсынған анықтамалары дәлелденген, тривиалды емес, <i>жаңа</i> . Студенттердің құқықтық мәдениетін жоғарылату оларға құқықтық білім жүйесін

			игеруге, кәсіби саладағы құқықтық қатынастарға сәтті қатысуға ғана емес, сонымен бірге кез-келген құқықтық жағдайды шешуде жауапты тәуелсіз шешім қабылдауға мүмкіндік беретін жеке және кәсіби ұстанымдары төрт мақаласында жүзеге асырылған: а) Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу жолдары. «Рухани жаңғыру: ұлттық білім беру жүйесі және әлемдік тәжірибе» Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық институтының 80 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары II том. - Шымонт 2017. -566-570 бб. ә) Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу арқылы ұлттық санасын тәрбиелеу. п.ғ.д., профессор С.А.Ұзақбаеваның 70 жылдық мерейтойына арналған «Білім беру жүйесін модернизациялау: тенденциялар, проблемалар және перспективалар» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. -Алматы, 2019. 18 қазан 2019ж. -603-606 бб. б) Problems Of education of legal culture of students. Cypriot Journal of Educational Scinces. Volume 16. Issue 6, (2021). – 3124-3132р. в) Студенттерге құқықтық тәрбие берудің негіздері. «Әуезов оқулары-18: Абай Құнанбайұлының 175 жыл толуына орай «Ұлы абайдың рухани мұрасы» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары. -Т5. – Шымкент, 2020ж. -43-46 бб. 2.Колледж студенттерінің құқықтық мәдениетін тәрбиелеу кәсіби салада сәтті қызмет етуге қажет және болашақ мамандардың құқықтық санасы мен құқықтық ойлауын қалыптастырудың мақсатты, арнайы ұйымдастырылған процесі ретінде қарастырылады және «студент-оқытушы-студент» жүйесіндегі субъекті-субъектілік қатынастар негізінде ортамен өзара қарым-қатынас жиынтығын ұйымдастыру, қойылған мақсаттарға қол жеткізуге және студенттердің құқықтық мәдениетін тәрбиелеу құралына айналдыру арқылы кепілді нәтижелер алуға бағытталғандығы

			алдағы қолданылуы үш мақала мазмұнындағы жарияланыммен дәлелденеді. а) Содержательно-функциональные аспекты воспитания правовой культуры студентов колледжа. Вестник КазНПУ. Серия «Педагогические науки». -2018. - №2(58) –Алматы, 2018. –СС. 316-319. ISSN 1728-5496 ә) Аксиологический аспект развития нравственно-правовой культуры студентов. «Әуезов оқулары-17: Әлемдік кеңістіктегі ғылым мен руханияттың жаңа серпілістері» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының труды. -Шымкент, 2019. –СС.271-274. б) Принципы воспитания правовой культуры студентов в культурно-воспитательной среде колледжа. Я.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университетінің хабаршысы. -№ 1 (130). -2020ж. -31-37 бб. в) Особенности воспитания правовой культуры студентов в культурно-воспитательной среде колледжа. Ежемесячный научный журнал. Национальная ассоциация ученых (НАУ) №48/2019. 2 часть. –СС.4-8. 3. Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу - бір-бірімен байланысқан құндылық-мотивациялық, когнитивті (ақпараттық), праксиологиялық және реттеуші (мінез-құлықтық) копоненттер жиынтығынан тұратын құрылымдық моделін іс-жүзіне асуын қарастырады. Модельдің негізгі блоктары, қалыптасу компоненттері мен өлшемдері өзара бір-бірімен тығыз байланыстағы негізгі құрылымы ауқымы кең 2 мақаласында жүзеге асырылған. а) Болашақ колледж оқытушыларының тәрбиелік функциясын ұлттық құндылықтар негізінде қалыптастыру. Международная научно-практическая интернет конференция. «Тенденция и перспективы развития науки и условиях глобализации. –Переяслав. -№57. 2020г. –СС. 134-135. ә) Педагогические основы воспитания правовой культуры студентов колледжей. «Қазіргі ғылымдағы өзекті мәселелер - 2020» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары. 13-14 сәуір 2020. -54-57.

			4. Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу әдістері ұсынылып және олардың тиімділігін эксперимент барысында негіздеген. «Құқықтық мәдениет Әліпшесі» арнайы курсының мазмұны колледж студенттерінің құқықтық мәдениетін тәрбиелеудің әдістерін, кезеңдерін, бағыттарын, негізгі ұғымдары мен теориялық мәліметтерін зерделеген. «Субъект-субъектілік» қатынастар негізінде студенттердің құқықтық мәдениетін тәрбиелеу және оқу процесінде студенттердің құқықтық мәдениетін тәрбиелеудің белсенді және интерактивті нысандары мен әдістерін арнайы курс бағдарламасы практикаға ендіріліп жүзеге асырылуымен дәлелденген: а) Особенности воспитания правовой культуры студентов в культурно-воспитательной среде колледжа. Ежемесячный научный журнал. Национальная ассоциация ученых (НАУ) №48/2019. 2 часть. –С.4-8 ә) Құқықтық мәдениет және оны қалыптастырудың педагогикалық мәселесі. The Europe and the Turkey world: science Engineering and technology of the Materids oe the internat and sclenfic prolticol conference May 6-8 2020 Ankara-Turkey. -Volume II. -Ancara 2020. -126-131p. б) Ролевая игра в методике воспитания правовой культуры студентов колледжа. Абай атындағы ҚҰУ Хабаршы. -2019. -№4 (64) «Педагогика ғылымдары» сериясы №195. –Алматы. –2019ж. –С.378-382. в) Аширова Ж.У. Құқықтық мәдениет әліпшесі. -Шымкент: М.Әуезов ат. ОҚУ, 2022. 3,04 МБ. Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы Куәлік. 2022 жылғы 8 ақпан, №23425. ЭЕМ-ге арналған бағдрлама. 15.01.2022ж.
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) ия; 2) жоқ	Докторант Ж.У.Ашированың диссертациялық жұмысындағы әдіснамалық аппарат дәйектілік принципіне және дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігіне негізделген. Докторант диссертациялық жұмыстың әдістемелік және әдіснамалық негіздерін түзуде теориямен практиканың бірлігі, мазмұндық және әрекеттік, тұтастық

		және ғылымилық, қолжетімділік және демонстрациялау ұстанымдарды басшылыққа алынған.
	8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия; 2) жоқ	Диссертациялық жұмысты орындау барысында зерттеу нысаны ретінде техникалық және кәсіптік білім берудегі оқу-тәрбие үдерісі алынған. Диссертациялық жұмыста компьютерлік технологияларды қолдану деректерді өңдеу және интерпретациялау байқалмайды, бірақ жұмыстың маңыздылығы мен мәнін төмендетпейді, өйткені мақсаты мен міндеттері толық орындалған.
	8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ	Ж.У.Ашированың «Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің ғылыми-педагогикалық негіздері» тақырыбындағы диссертациясының эксперименттік-тәжірибелік жұмыстарына Шымкент қаласының «Жеңіл өнеркәсіп және сервис» колледжі мен «Тамақтандыру индустриясы және сервис» колледжі, Алматы қаласының «Қаракемер кәсіптік колледжінен» сынаққа жалпы саны – 195 студент қатысқандығы педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденді. Зерттеу жұмысының негізгі тұжырымдары, теориялық және практикалық ғылыми нәтижелердің мазмұны халықаралық конференцияларда және басқа да ғылыми басылымдарда жарияланған. SCOPUS мәліметтері базасына енгізілген журналдарда - 1; Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған басылымдарда - 4; шетелдік ғылыми журналда - 1 мақала, Республикалық және халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияларының материалдарында - 9 мақала жарық көрген.
	8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған/ішінара расталған/расталмаған	ҚР нормативтік-құқықтық құжаттарына, кәсіби-педагогикалық дайындық мәселелері бойынша шетелдік және отандық авторлардың педагогикалық әдебиеттеріне, сөздіктерге, анықтамаларға, энциклопедияларға, оқулықтарға, оқу-әдістемелік құралдарға, ҚР БҒМ Білім және Ғылым саласында сапаны

			қамтамасыз ету комитеті ұсынған журналдарда және халықаралық конференциялар жинақтары материалдарының сілтемелерімен расталған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	Диссертациялық зерттеу тақырыбы бойынша отандық және шетелдік авторлардың 237 әдебиет көздеріне жеткілікті шолу жасалған. Алынған ақпарат зерттеулерді жоспарлау және алынған деректерді талқылау кезінде пайдаланылғаны айқын.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Зерттеудің теориялық маңызыдылығы бар. Атап айтатын болсақ: 1) колледж студенттерінің тұлғалық қалыптасуы мен дамуындағы құқықтық мәдениеттің тәрбиелік мәні көрсетілген; 2) колледж студенттердің құқықтық мәдениетін қалыптастырудың әдістемелік негіздері зерттелген; 3) колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеудің құрылымдық моделі қарастырылған (мақсатты, теориялық-әдіснамалық, ұйымдастыру-педагогикалық, процессуальды, нәтижелі-бағалау блогтарын қамтиды); 4) колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу әдістері зерттелген, сонымен қатар аталған әдістер эксперимент барысында айқындалған.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың практикалық нәтижелерін мамандар даярлайтын колледждердің оқу-тәрбие үдерісінде пайдалануға, біліктілікті арттыру жүйесі тәжірибесінде қолдануға болады. Зерттеудің практикалық маңыздылығы: жоғары оқу орны білім алушыларына арналған «Құқықтық мәдениет әліппесі» арнайы курсының бағдарламасы жасақталған және оның электронды оқу құралы дайындалып «Таңдау бойынша пәндер» блогына енгізілді.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем	Тәжірибе ұсыныстары жаңа болып табылады: 1) Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеуге арналған теориялық тұжырымдар, сипаттамалар осы білімдерді жүйелі меңгертуге

		(25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	септігін тигізеді. 2) Колледж студенттерін құқықтық мәдениетке тәрбиелеу жұмысына қамтамасыздандыру үшін жасалған арнайы курс пен тренингтерді тиімді қолдану негізінде жүзеге асыру ұсынысы толығымен жаңа; Колледждердің оқу үдерісіне, әдістемелік бағдарламаларына енгізу ұсынысы толығымен жаңа; 3) Зерттеудің практикалық нәтижелерін колледждердің оқу-тәрбие үдерісінде пайдалануға және басқа да мамандарда колледждердің оқу-тәрбие жұмысында құқықтық мәдениеттің дамыту мәселесі болашақтағы ғылыми зерттеулер жүргізу ұсыныстары толығымен жаңа болып табылады. ұсынысы толығымен жаңа.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Академиялық жазу сапасы жоғары. Диссертация академиялық жазу ерекшеліктеріне сай дербес аяқталған жұмыс және ғылыми стильді ұстанған, жүйелі құрылымды сақтаған, сілтемелерді жиі қолдана білген. Диссертацияны жазу барысында академиялық жазу ерекшеліктерімен қоса, жауапкершілік ұстанымын басшылыққа алған. Диссертация мазмұнындағы негізгі ұғымдық категориялар жүйесі жеткілікті жазылған. Диссертацияның құрылымы мен мазмұнын ресімдеу ғылыми жұмыстарға қойылатын белгіленген талаптарға сәйкес келеді.

Шешім: 8D014-«Жалпы дамудың пәндік мамандандырылған педагогтарды даярлау» бағыты, 6D012000-«Кәсіптік оқыту» мамандығы бойынша Аширова Жазира Уәлиханқызына философия докторы (PhD) дәрежесі берілсін.

Ресми рецензент
С.Нұрмағамбетов атындағы
Құрлық әскерлері Әскери институты
PhD докторы,
қауымдасқан профессор

Бисенбаева Ж.Н.